

ZAPISNIK

sa 62. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 15. jula 2020. godine

Sjednica je počela u 14 sati i 30 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: dr Suad Numanović, Žana Filipović, dr Nedžad Drešević, dr Budimir Aleksić, dr Ljiljana Đurašković i poslanica Daliborka Pejović, zamjena člana Odbora Mirsada Murića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nije prisustvovala poslanica mr Branka Tanasijević.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: mr Siniša Bjeković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: mr Aleksandar Saša Zeković, državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Aleksandar Čađenović, šef Pravne službe UNHCR-a u Crnoj Gori, Nada Đurović Martinović, koordinatorka Programa dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori i Dušica Merdović, pravna savjetnica u NVO "Građanska alijansa".

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je predložio da se dnevni red iz Saziva za 62. sjednicu Odbora dopuni Informacijom o učešću predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Nade Drobñjak i poslanika Momčila Martinovića na Četvrtom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 26. juna 2020. godine.

Predlog Predsjednika Odbora je prihvaćen jednoglasno, pa je za sjednicu utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 58. sjednice Odbora, održane 10. juna 2020. godine,
- 59. sjednice Odbora, održane 16. juna 2020. godine,
- 60. sjednice Odbora, održane 16. juna 2020. godine,
- 61. sjednice Odbora, održane 18. juna 2020. godine

- 1. IZVJEŠTAJ O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2019. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore;**
- 2. INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSEDNICE ODBORA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST NADE DROBNJAK I POSLANIKA MOMČILA MARTINOVIĆA NA ČETVRTOM SASTANKU UPRAVLJAČKOG ODBORA MREŽE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I RODNU RAVNOPRAVNOST ZAPADNOG BALKANA (HUGEN), održanom 26. juna 2020. godine;**
- 3. TEKUĆA PITANJA.**

Zapisnici sa 58. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 10. juna 2020. godine, 59. sjednice Odbora, održane 16. juna 2020. godine, 60. sjednice Odbora, održane 16. juna 2020. godine i 61. sjednice Odbora, održane 18. juna 2020. godine, usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2019. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Uvodno obrazloženje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu dali su zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković i zamjenica Zaštitnika Snežana Mijušković.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da institucija Zaštitnika dvije godine nije radila u kompletnom sastavu i tokom 2019. bila je pod velikim pritiskom jer im je nedostajalo 50% menadžmenta. Podsjetio je da je prethodnom zaštitniku Šučku Bakoviću u junu 2019. pretao mandat zbog odlaska u starosnu penziju, nakon čega je bilo v.d. stanje u Instituciji i zamjenica Zaštitnika Zdenka Perović obavljala je funkciju Zaštitnika/ce do decembra 2019. godine kada je Bjeković imenovan za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. U 2019. godini nije bilo osjetnog smanjenja broja pritužbi, a u komunikaciji sa građanima, državnim organima, međunarodnim i domaćim institucijama i organizacijama zabilježen je uzlazni trend.

U 2019. primljeno je 809 pritužbi, a 31 pritužba je prenesena iz 2018. godine. I tokom 2019. godine, kao i u 2018, veliki broj pritužbi je pristigao u decembru, pa podatak o broju zaostalih predmeta na dan 31. decembar 2019. treba uzeti s rezervom. Zadržan je visok stepen okončanih predmeta - 94,76%, a prosječno trajanje postupka je 71 dan. Od 809 predmeta primljenih u 2019. godini:

- 657 predmeta formirano je po individualnim pritužbama, od čega su muškarci podnijeli 379, a žene 278 pritužbi, što pokazuje da se nastavlja tradicija manje zastupljenosti žena u ukupnom broju podnosilaca pritužbi;
- 36 pritužbi su podnijele grupe građana i pravna lica (kolektivne pritužbe);
- 22 pritužbe su podnijete od strane nevladinih organizacija;
- 69 predmeta je pokrenuto po sopstvenoj inicijativi;
- u 23 pritužbe podnosilac pritužbe bilo je dijete;
- u dva predmeta su podnesene anonimne pritužbe, što u praksi rada Zaštitnika predstavlja izuzetak i dozvoljava se samo u izuzetnim okolnostima.

Govoreći o završenim predmetima, Bjeković je istakao da u 117 predmeta Zaštitnik nije bio nadležan za postupanje, u 66 predmeta nijesu postojale osnovne procesne pretpostavke da bi se postupak mogao sprovesti, u 131 predmetu postupak je okončan upućivanjem na druga pravna sredstva kada je to racionalnije i efikasnije po podnosioca, 459 predmeta su okončali nakon sprovedenog ispitnog postupka, dok je u 23 slučaja postupak sproveden spajanjem predmeta.

Na rad državnog organa, organa državne uprave, upravnih i drugih organizacija odnosilo se 255 pritužbi, na rad sudova bilo je 96, na rad Državnog tužilaštva 24, na rad Uprave policije 51, na rad javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja 214, na rad organa lokalne samouprave i lokalne uprave 44 i na rad drugih organa, organizacija, fizičkih i pravnih lica 112 pritužbi. Istakao je da jedino u predmetima koji se tiču diskriminacije Zaštitnik može postupati prema drugim subjektima koji nijesu javni organi, odnosno, ne vrše javna ovlašćenja.

U 83 predmeta Zaštitnik je uputio 215 preporuka nadležnim organima i ustanovama, od čega je u 39 predmeta (46,98%) ispunjeno 110 preporuka (51,16%), u tri predmeta (3,61%) nije istekao rok za realizaciju osam preporuka (3,72%), u sedam predmeta (8,43%) djelimično su ispunjene 22 preporuke (10,23%), u 16 predmeta 35 preporuka (16,27%) se sprovodi u kontinuitetu, dok u 18 predmeta (21,68%) nije ispunjeno 40 preporuka (18,60%). Ovi rezultati su na nivou prethodnih godina.

U 2019. godini zabilježena je velika prisutnost Zaštitnika na međunarodnoj i domaćoj sceni – Zaštitnik je bio domaćin Četvrte regionalne konferencije Mreže tijela za jednakost, koja je postala model saradnje u regionu i značajno je uticala na saradnju samih tijela za jednakost. Naglasio je da su i u periodu pandemije COVID-19 imali komunikaciju, čak i video konferencije sa predstavnicima

ombudsmana iz regiona i da su zaključili da institucije ombudsmana i tijela za jednakost u regionu u ovim uslovima slično funkcionišu.

Povodom Međunarodnog dana prava djeteta i 30. godišnjice usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta, u saradnji sa organizacijom "Save the children", u 2019. godini raspisan je konkurs na temu "Dižem glas za moje pravo". Pripremljeno je šest izvještaja i brošura iz oblasti zaštite prava u pojedinim oblastima. Takođe, tradicionalno su obilježeni Međunarodni dan djeteta i Međunarodni dan ljudskih prava, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i NVO „Građanska alijansa“, a uz podršku Delegacije Evropske unije i Savjeta Evrope. Održano je nekoliko okruglih stolova, među kojima se ističu okrugli stolovi vezani za prava djeteta i promociju Lanzarot konvencije o sprečavanju seksualne zlopotrebe djece. U okviru druge faze projekta „Promocija pristupa pravdi svoj djeci Crne Gore“, koja se sprovodi uz podršku UNICEF-a organizovani su obilasci oko 60 seoskih škola, o čemu će sačiniti poseban izvještaj. Nastavljena je saradnja Zaštitnika sa Savjetom Evrope u okviru druge faze projekta "*Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku*" u cilju promocije aktivnosti antidiskriminacije i zaštite prava ranjivih društvenih grupa, a tim povodom su i u 2020. godini sprovedene značajne aktivnosti koje uključuju publikaciju novih materijala za zaštitu najugroženijih grupa, kao što su žrtve nasilja u porodici i analizu djelovanja sektorskih politika u Crnoj Gori. Tokom 2019. tradicionalno su održani "Dani Zaštitnika" u Nikšiću, Bijelom Polju i Cetinju, ali broj pristiglih pritužbi na ovim događajima nije bio na očekivanom nivou u poređenju sa prethodnim godinama. Karakteristično je da su se stranke obraćale Zaštitniku putem upotrebe informacionih tehnologija, dok je početkom 2020. godine počeo da funkcionise "Instagram" profil institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore što doprinosi dodatnom približavanju Zaštitnika građanima.

Kada je u pitanju rad u pojedinim sektorima, kao što je uobičajeno, najveći broj predmeta bio je u oblasti državne uprave, što je i logično, s obzirom da je u tom sektoru najveći dio nadležnosti institucije Zaštitnika. Nažalost i dalje je prisutno tzv. "ping-pong odlučivanje" - predmeti se višestruko vraćaju prvostepenim organima na ponovno odlučivanje, na šta je Zaštitnik u kontinuitetu tokom svog rada upozoravao. Ostvaren je određeni pozitivni pomak u efikasnosti rada organa javne uprave u dijelu koji je značajan za ostvarivanje prava i pravnih interesa građana, ali taj pomak još uvijek nije ostvaren u dovoljnoj mjeri da bi mogli ocijeniti da su organi efikasni i da predstavljaju stvarni servis građana. U oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava Zaštitnik je primio 151 pritužbu koje su vrlo specifični i heterogeni oblici obraćanja i uglavnom se odnose na ostvarivanje socijalnih prava zasnovanih na zakonu. Međutim, građani još uvijek nemaju jasnu sliku o tome šta znači povreda ljudskih prava i sloboda, ostvarivanje određenog socijalnog prava kao takvog ili generalno ostvarivanje/utvrđivanje povrede prava, iako je Zaštitnik odvojio značajan dio vremena u cilju upoznavanja i ohrabrivanja građana za obraćanje instituciji Zaštitnika u situacijama kada za to postoje uslovi. U 2019. Zaštitnik je imao 100 pritužbi na rad sudova od čega je sedam predmeta prenijeto iz 2018. godine i isti su završeni. Četiri predmeta su prenesena u 2020. godinu, a 96 je okončano. Pritužbe su se odnosile na: Vrhovni sud – tri, Viši sud u Podgorici – pet, Viši sud u Bijelom Polju – tri, Privredni sud Crne Gore – sedam, Apelacioni sud Crne Gore – četiri, Upravni sud Crne Gore – osam, Sud za prekršaje Podgorica – pet, Sud za prekršaje Bijelo Polje - Odjeljenje Kolašin – jedna, Sud za prekršaje Budva - Odjeljenje Kotor – jedna, Sud za prekršaje Budva - Odjeljenje Bar – jedna i na osnovne sudove – 48. Pritužbe su se u najvećem broju odnosile na postupanje Osnovnog suda u Podgorici – 14 predmeta, Osnovnog suda u Kotoru – 11 i Osnovnog suda u Herceg Novom – devet. Specifično je da je na rad Ustavnog suda podnijeto sedam pritužbi. Najviše pritužbi je podneseno zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, uglavnom kod prvostepenih sudova, a građani su se nekoliko puta žalili na dugo trajanje postupka i nedostatak odgovarajućeg pravnog sredstva kada su u pitanju postupci pred Ustavnim sudom. Ohrabruje podatak da građani sve više koriste sredstva za ubrzanje sudskog postupka i za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, kao i uspjeh građana u ovim postupcima.

U 2019. godini broj predmeta u radu u vezi sa diskriminacijom bio je 141 (u 2018. je bilo 155 predmeta), od čega je devet preneseno iz 2018. godine i oni su završeni u 2019. Oko 70% anketiranih građana smatra da je diskriminacija i dalje prisutna u Crnoj Gori, ali ove rezultate treba uzeti sa rezervom jer je od ukupnog broja anketiranih samo 11% bilo upoznato sa propisima koji regulišu oblast zaštite od diskriminacije. Nastavljen je trend koji je i ranije zabilježen kod pritužbi u vezi sa diskriminacijom – najviše pritužbi je iz oblasti rada i zapošljavanja – 51 predmet (53 predmeta u 2018), zatim slijede postupci pred organima javne vlasti – 21, rodno zasnovano nasilje – 12 i socijalna zaštita – 12 predmeta.

Kada je u pitanju zaštita od torture, formirano je 115 predmeta, od čega 105 po pritužbama, a deset predmeta po sopstvenoj inicijativi. Od navedenog broja predmeta, žene su podnijele 23 pritužbe.

Zamjenica Zaštitnika Snežana Mijušković je saopštila da su prošle godine realizovali veliki broj aktivnosti na promociji, zaštiti i unapređenju prava djeteta i istakla Projekat „Promocija pristupa pravdi svoj djeci Crne Gore“ u okviru kojeg su uz podršku UNICEF-a u relativno kratkom vremenskom periodu obišli oko 60 seoskih škola na teritoriji Crne Gore. Imajući u vidu statističke podatke o prirodnom priraštaju, zapaženo je da značajan broj sela, posebno u sjevernom dijelu Crne Gore ostaje bez djece, što je poražavajuće. Sa sigurnošću se može reći da pojedine opštine ostaju bez djece, kao najvažnijeg resursa. Smatra da je neophodno hitno donijeti strategiju demografske politike, kako bi se omogućilo da stanovnici seoskih sredina ostaju u tim područjima, pri čemu je njihovim porodicama potrebno obezbijediti bolje uslove života. Prirodno je da određeni broj ljudi pođe sa sela u potrazi za boljim životom. S druge strane, povećaće se broj onih koji će ostati na selu ako im se obezbijede potrebni uslovi, zbog čega bi donošenje navedene strategije bilo od velikog značaja. Nema drastičnog kršenja prava djeteta u Crnoj Gori, ali su značajne razlike u ostvarivanju prava na Sjeveru, u Centralnom regionu i na Jugu, kao i u seoskim sredinama i gradovima. Uputila je pohvale prosvjetnim radnicima koji su se, često putujući i po dva-tri sata do odredišta, trudili da budu "prozor u svijet i u bolju sutrašnjicu" djeci u udaljenim seoskim područjima.

U raspravi su učestvovali: poslanica Daliborka Pejović, članovi Odbora Žana Filipović i dr Suad Numanović, Dušica Merdović, pravna savjetnica u NVO "Građanska alijansa", mr Aleksandar Saša Zeković, državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, predsjednik Odbora dr Halil Duković i zaštitnik ljudskih prava i sloboda mr Siniša Bjeković.

Poslanica Daliborka Pejović smatra da se javnost nije u dovoljnoj mjeri osvrnula na pozitivne konotacije o instituciji Zaštitnika sadržane u "Non paper" izvještaju Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24 u Crnoj Gori iz juna 2020. Bez obzira što su suočeni sa ograničenim resursima i što još uvijek traje kadrovsko kompletiranje, institucija Zaštitnika je prepoznatljiva, kako u izvještajima Evropske komisije tako i u crnogorskoj javnosti. Postavila je sledeća pitanja:

- Koliko je uloga Ombudsmana važna kada je u pitanju različito tumačenje standardna ljudskih prava u presudama Ustavnog, odnosno Vrhovnog suda Crne Gore, a u kontekstu saradnje sa Evropskim sudom za ljudska prava?

- Kojom dinamikom se planira popunjavanje radnih mjesta i kompletiranje kadra u instituciji Zaštitnika i da li je realno očekivati da to bude završeno u skorijem vremenskom periodu?

- S obzirom da se već preduzimaju aktivnosti oko popisa stanovništva u Crnoj Gori što je prouzrokovalo određenu kampanju i "prebrojavanje" građana, da li će Zaštitnik ove i naredne godine pratiti tu atmosferu koja se duboko tiče ljudskih prava i sloboda?

Članica Odbora Žana Filipović smatra da Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu omogućava svima da se na pregledan način upoznaju sa važnim aktivnostima preduzetim na unapređenju, promociji i zaštiti ljudskih prava i sloboda. Osvrnula se na Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu u kojem je navedeno da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, koje je u svom djelovanju usko povezano sa institucijom Zaštitnika, ima ograničene kapacitete koje treba dalje jačati i raditi na povećavanju znanja zaposlenih o međunarodnim i evropskim standardima u oblasti ljudskih prava. Mišljenja je da je ova ocjena "paušalna" i da se prepisuje iz godine u godinu. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je pripremalo niz predloga zakona iz oblasti ljudskih prava i sloboda, usvojenih u Skupštini Crne Gore, među kojima su: Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica, Zakon o manjinskim pravima i slobodama, Zakon o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, ali i nedavno usvojeni Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola. Zaposleni u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i u instituciji Zaštitnika svakodnevno pohađaju radionice/obuke/okrugle stolove o međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava. Takođe su pripremili šest nacionalnih strategija i koordinatori su za njihovu realizaciju. Pozdravila je nedavno imenovanje državnog sekretara u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, kao i dvije zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, što će doprinijeti daljem unapređenju rada ovih institucija.

Poslanik dr Suad Numanović se osvrnuo na pritužbe iz oblasti rada i zapošljavanja navodeći da će se u narednom periodu voditi bitka za očuvanje svakog radnog mjesta. Smatra da treba preventivno

djelovati i uticati da poslodavci ne krše zakone. Uzimajući u obzir probleme sa kojima se suočavaju djeca u Crnoj Gori, saglasio se sa potrebom donošenja strategije demografske politike. Ministarstvo prosvjete je najavilo da će se od septembra 2020. primjenjivati elektronsko praćenje nastave, a djeca na Sjeveru Crne Gore nemaju iste uslove za elektronsku komunikaciju kao djeca u ostalim krajevima Crne Gore. Postoji bojazan da roditelji djece na Sjeveru nijesu dovoljno elektronski pismeni, te je moguće da djeca, naročito ona koja upisuju prvi razred neće imati nekoga ko im može pomoći u korišćenju informacione tehnologije. Poručio je da nam nijedna strategija neće pomoći ako napravimo grešku i uskratimo pomoć djeci, a naročito onima koji tek upisuje školu.

Pravna savjetnica u NVO "Građanska alijansa" Dušica Merdović je pohvalila rad insitucije Zaštitnika u 2019. godini i u ime NVO „Građanska alijansa“ zahvalila na saradnji. Interesovalo je kakva je ocjena Zaštitnika po pitanju poštovanja, zaštite i ostvarivanja ljudskih prava lica lišenih slobode i izbjeglica?

Državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava mr Aleksandar Saša Zeković je pohvalio kvalitet Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu uz ocjenu da izvještaji Zaštitnika postaju sve više prepoznatljivi kao izvori informacija o zaštiti ljudskih prava i sloboda. Mišljenja je da bi državni organi koji se bave zaštitom ljudskih prava, vladavinom prava, primjenom zakona i praćenjem opšte prakse ljudskih prava trebali sistemski da pokažu veću vidljivost i jačanjem saradnje i komunikacije uspostave bolju međusobnu povezanost. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava će proaktivnije i kvalitetnije pratiti opšte standarde i prakse ljudskih prava i u narednom periodu biće vidljivije kada je u pitanju konvencijsko pravo i zaštita ranjivih grupa. Ministarstvo želi da uspostavi snažniju komunikaciju i saradnju sa institucijom Zaštitnika i stalni konsultativni proces sa Odborom za ljudska prava i slobode. Iako se u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu ponavljaju slabosti Ministarstva, ne precizira se i ne konkretizuje u čemu se te slabosti ogledaju, niti na koji način bi trebalo unaprijediti kapacitete. Ministarstvo je već započelo internet treninge za zaposlene u Odjeljenju za unapređenje i zaštitu prava RAE populacije u cilju boljeg praćenja javne politike koja se odnosi na ovu grupaciju. Različiti organi i institucije koje su saradivale sa Ministarstvom bili su u prilici da se uvjere da je Ministarstvo pouzdan partner. U implementaciji javnih politika veoma je važna saradnja državnih organa sa civilnim društvom. Kada postoje određeni nedostaci oni se rješavaju na način što se upućuje poziv i podrška civilnom društvu da učestvuje u zajedničkoj implementaciji javnih politika. U izvještajima o radu državnih organa potrebno je inkorporirati veoma važnu komponentu koja se tiče saradnje sa organizacijama civilnog društva u sprovođenju javnih politika. Naglasio je da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava značajan dio budžeta troši za podršku inicijativama organizacija civilnog društva. Međutim, taj proces može biti unaprijeđen, ne samo u pogledu transparentnosti, već i produktivnosti. Zaključio je da će povećanje produktivnosti značiti i povećanje kvaliteta primjene zakona i politika i unaprijeđenje položaj različitih ranjivih grupa.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković ukazao je da Odbor prilikom razmatranja godišnjih izvještaja nadležnih državnih organa i institucija, predlaže Skupštini da donese određene zaključke i nakon njihovog usvajanja prati realizaciju istih. Tako je Odbor, povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu, predložio, a Skupština usvojila Zaključak u 11 tačaka, koji je obavezujući za subjekte na koje se odnosi. Od 11 tačaka Zaključka, deset je realizovano, a nije ispunjena jedna tačka koja se odnosi na formiranje jedinstvene elektronske baze podataka u vezi svih slučajeva diskriminacije, što je u nadležnosti sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, organa uprave nadležnog za policijske poslove i inspekcijских organa. Još jednom je apelovao na nadležne organe da ispune zakonsku obavezu, utvrđenu članom 33 Zakona o zabrani diskriminacije.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković se osvrnuo na ocjene stanja ljudskih prava u Crnoj Gori, sadržane u svim Izvještajima o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u kojima se navodi da li je ostvaren određeni napredak ili nije. Zamolio je Zaštitnika da pojasni da li postoji napredak u oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori s obzirom da je u Izvještaju za 2019. godinu navedeno: "U Crnoj Gori još uvijek ne postoje čvrsti dokazi o ozbiljnim i sistematskim kršenjima ljudskih prava, te se može zaključiti da je društveni, pravni i politički ambijent generalno naklonjen poštovanju ljudskih prava i sloboda". Zaključio je da je on shvatio da je ovo pozitivna ocjena i dobar put Crne Gore.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da je zaključak institucije Zaštitnika, ali i svih relevantnih međunarodnih institucija da je sistem u Crnoj Gori u 2019. godini generalno napredovao, posebno u određenim oblastima. Da nije bilo napretka u

ostvarivanju ljudskih prava i sloboda, Crna Gora ne bi napredovala u evropskim integracijama. Međutim, i dalje postoje određeni incidenti kada je u pitanju poštovanje ljudskih prava. Po pitanju različite prakse Ustavnog suda, Vrhovnog suda i redovnih sudova naglasio je da se Zaštitnik ne može miješati u meritorno odlučivanje sudskih organa, ali od kada je ostvarena saradnja u projektima Savjeta Evrope “SOCCER”, “PREDIM”, kao i u projektima koji se tiču maloljetničkog pravosuđa i suzbijanja diskriminacije, institucija Zaštitnika je naročito insistirala na saradnji svih nadležnih subjekata. Još jednom je ukazao na potrebu uspostavljanja jedinstvene elektronski vođene baze podataka o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom pred sudovima, državnim tužilaštvima, organima za prekršaje, organom uprave nadležnom za policijske poslove i inspekcijским organima. Takođe, istakao je da je Administrativni odbor Skupštine Crne Gore na sjednici održanoj 15. jula 2020. godine dao pozitivno mišljenje na Predlog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Njime se omogućava restrukturiranje postojeće organizacije Institucije, na način što će se spojiti oblasti pravosuđa i uprave, izdvojiće se posebni sektori koji su i ranije postojali i spojiće se Sektori preventive i reaktivnog djelovanja koji se tiču torture. Iako je bilo razmišljanja po pitanju spajanja preventivnog i reaktivnog mehanizma koji se odnosi na torturu, imajući u vidu veličinu Crne Gore i potencijale institucije Zaštitnika, ocijenili su da je u ovom trenutku to najbolje i najoptimalnije rješenje. Broj radnih mjesta je povećan sa 33 na 35, a dinamika angažovanja novih izvršilaca biće po dogovorenom planu. Ključne pozicije u instituciji Zaštitnika će obavljati osobe sa položenim pravosudnim ispitom i sa iskustvom u oblasti ljudskih prava. Važno je naglasiti da je kompletiranje kadra izvršeno bez značajnih povećanja troškova sredstava dobijenih iz budžeta. Nedavno su imenovane dvije zamjenice Zaštitnika i očekuje da će doći do ključnog napretka u radu Institucije.

Kada je u pitanju popis stanovništva, institucija Zaštitnika će nastojati da doprinese da “prebrojavanje” ne bude na uštrb ljudskih prava i sloboda, tolerancije, suživota i kulture dijaloga, a Zaštitnik će i u narednom periodu nastaviti redovno da izdaje saopštenja pozivajući na poštovanje mira, suživota, dijaloga i očuvanje stabilnosti u Crnoj Gori. Zaštitniku je važno da riješi sve dileme u vezi sa eventualnim povredama ljudskih prava i sloboda bilo kojeg građanina Crne Gore. U vezi sa saradnjom, istakao je da su instituciji Zaštitnika ključni partneri i prirodni saveznici Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Odbor za ljudska prava i slobode, kao i civilni sektor kojem pripada značajan dio zasluga za uspjeh institucije Zaštitnika, jer od njih saznaju za mnoge povrede ljudskih prava. Pokazalo se da je dobijanje povjerenja građana lakše u odnosu na dobijanje povjerenja civilnog sektora, za šta je Zaštitniku bilo potrebno šest godina. Iako su odnosi između Zaštitnika i civilnog sektora u jednom trenutku bili poput rivalskih, sada ne postoje antagonizmi. Kada je u pitanju zakonodavstvo i donošenje ključnih strateških politika i dokumenata u Crnoj Gori, institucija Zaštitnika je spremna da pruži svoj doprinos prilikom sačinjavanja svih pravnih akata koji se odnose na ljudska prava i slobode. Institucija Zaštitnika je učestvovala u izradi svih predloga zakona koje je pripremalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava koje je pomenula poslanica Filipović izuzev jednog. U narednom periodu predstoje izmjene i dopune Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakona o zabrani diskriminacije, što je navedeno u pojedinim strateškim dokumentima, a da institucija Zaštitnika o tome nije bila obaviještena. Konkretno, u Strategiji o pravima djeteta 2019-2023. godina navodi se da Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore treba izmijeniti do kraja trećeg kvartala 2020. godine, ali nije poznat razlog zašto o tome nije obaviještena institucija Zaštitnika. Izmjena Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore nije jednostavan proces. Kada bi Zaštitnik od drugih organa imao razumijevanje kao što ga ima od Odbora za ljudska prava i slobode i od Ministarstva za ljudska i manjinska prava, njihov put i rad bi bio mnogo lakši, zaključio je Bjeković.

Zaštitnik je saopštio da je u 2019. godini ostvarivanje prava lica lišenih slobode bilo relativno dobro, s tim što je i broj pritužbi bio manji nego ove godine. Naglasio je da se pod pojmom “lica lišena slobode” podrazumijeva mnogo šire od pritvorenih i zatvorenih lica. Zaštitnik sprovodi kvazi-sudski postupak u kojem se utvrđuje da li je bilo povrede prava ili nije. U postupku kod Zaštitnika učestvuju dvije strane, a nakon utvrđivanja eventualnog prekoračenja ovlašćenja slijedi stepenovanje povrede i definisanje preporuke. U prošlosti institucija Zaštitnika je podnosila i krivične prijave protiv vinovnika zloupotrebe ovlašćenja. Po pitanju izbjeglica, Ombudsman prati readmisiju naših građana koji su boravili u zemljama Zapadne Evrope i drugim državama sa kojima su zaključeni ugovori o readmisiji, kao i prinudno udaljenje stranaca iz Crne Gore koje može biti posledica prethodno sprovedenog postupka. Zaštitnik uporno insistira da se poslodavci i svi koji kreiraju poslovni ambijent potrudu da

spriječe “socijalni udar” koji će u 2020. godini biti evidentan. U 2019. godini u 51 predmetu se ukazivalo na eventualnu diskriminaciju u oblasti rada i zapošljavanja, ali diskriminacija nije utvrđena u mnogo slučajeva. Kada se govori o elektronskom praćenju nastave, problemi sa kojima se suočavaju djeca su najviše izraženi u romskoj populaciji. Raspodjela tablet-uređaja je jedan od dobrih načina da se pomogne u uključivanju romske djece u redovno praćenje nastavnog procesa. Ne samo u Crnoj Gori, već i u okruženju se uveliko govori da se treba spremiti za vanredne okolnosti u kojima će se djeca, usled pandemije COVID-19, naći na početku naredne školske godine. Što se tiče sistemskog rješavanja pitanja povezivanja i saradnje državnih organa, istakao je da Ombudsman poziva, moli i traži sastanke i komunikaciju koja je nekad u tradicionalnom obliku, a nekad putem davanja mišljenja koja ne služe za kažnjavanje adresata. Zaštitnik u mišljenjima daje preporuke i nadležnim institucijama ukazuje da preduzmu radnje i otklone disparitet, povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda, odnosno nepravilnosti u radu koje vode povredi ljudskih prava. Određeni državni organi to prihvate, a ima i onih koji ne postupaju po preporukama Zaštitnika. Ne može se dovesti u pitanje institucija Ombudsmana na način što će se istaći da mišljenje Ombudsmana nije pravno obavezujuće, jer takva država ne može da bude država vladavine prava. Kada je neki predmet pred Evropskim sudom za ljudska prava, taj Sud ne utvrđuje dodatno povredu prava ako je to već učinio nacionalni ombudsman. Uprkos tome što preporuke Ombudsmana nijesu pravno obavezujuće, adresati su dužni uzeti ih u obzir - ako je neko dužan uzeti u obzir mišljenje vještaka zašto ne bi bio dužan uzeti u obzir mišljenje Ombudsmana? U posljednje vrijeme ignorisanje mišljenja Zaštitnika se ipak ne dešava. Institucija Ombudsmana se suočava sa jednim problemom, a to je da nema podršku koju imaju neki drugi organi u Crnoj Gori. Podsjetio je da ukupan budžet institucije Zaštitnika, osim novca koji je namijenjen za zarade, iznosi oko 135.000-140.000 eura i nastoje da sa tim sredstvima realizuju svoje aktivnosti. Institucija Zaštitnika se odrekla oko 60.000-70.000 eura zbog uslova koje je prouzrokovao COVID-19 i s jedne strane, smanjili su potrošnju novca, a sa druge strane, nastoje da to ne utiče na njihov rad. Institucija Zaštitnika je zahvalna Ministarstvu za ljudska i manjinska prava koje kroz projekte podrške civilnom sektoru uključuje službenike institucije Zaštitnika kao demonstratore, odnosno predavače u projektima.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova "za") podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, o čemu će Skupštini podnijeti Izvještaj sa Predlogom zaključka.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2019. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 62. sjednici, održanoj 15. jula 2020. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 47 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

U uvodnim napomenama Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i zamjenica Zaštitnika informisali su:

- da institucija Zaštitnika dvije godine nije radila u potpunom sastavu, jer je prethodnom Zaštitniku u junu 2019. prestao mandat zbog odlaska u starosnu penziju, nakon čega je bilo v.d. stanje u Instituciji do decembra 2019. kada je imenovan sadašnji Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- da u 2019. godini nije bilo osjetnog smanjenja broja pritužbi, a u komunikaciji sa građanima, državnim organima, međunarodnim i domaćim institucijama i organizacijama zabilježen je uzlazni trend;

- da je u 2019. primljeno 809 pritužbi, a 31 pritužba je prenesena iz 2018. godine;
- da je zadržan visok stepen okončanih predmeta - 94,76%, a prosječno trajanje postupka je 71 dan;

- da je zabilježena velika prisutnost institucije Zaštitnika na međunarodnoj i domaćoj sceni;
- da su održani "Dani Zaštitnika" u Nikšiću, Bijelom Polju i Cetinju, ali broj pristiglih pritužbi na ovim događajima nije bio na očekivanom nivou u poređenju sa prethodnim godinama;
- da je od 809 predmeta primljenih u 2019. godini 657 predmeta formirano po individualnim pritužbama, 36 pritužbi su podnijele grupe građana i pravna lica, 22 pritužbe su podnijele nevladine organizacije, 69 predmeta je pokrenuto po sopstvenoj inicijativi, u 23 pritužbe podnosilac je bilo dijete, a u dva predmeta podnesene su anonimne pritužbe;
- da u 117 predmeta Zaštitnik nije bio nadležan za postupanje, u 66 predmeta nijesu postojale osnovne procesne pretpostavke da bi se postupak mogao sprovesti, u 131 predmetu postupak je okončan upućivanjem na druga pravna sredstva, 459 predmeta je okončano nakon sprovedenog ispitnog postupka, dok je u 23 slučaja postupak sproveden spajanjem predmeta;
- da se na rad državnih organa, organa državne uprave, upravnih i drugih organizacija odnosilo 255 pritužbi, na rad sudova 96, na rad Državnog tužilaštva 24, na rad Uprave policije 51, na rad javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja 214, na rad organa lokalne samouprave i lokalne uprave 44 i na rad drugih organa, organizacija, fizičkih i pravnih lica 112 pritužbi;
- da je najveći broj predmeta bio u oblasti državne uprave, a i dalje je prisutno tzv. "ping-pong odlučivanje" jer se predmeti višestruko vraćaju prvostepenim organima na ponovno odlučivanje;
- da je ostvaren određen pozitivan pomak u efikasnosti rada organa javne uprave u dijelu koji je značajan za ostvarivanje prava i pravnih interesa građana, ali taj pomak još uvijek nije postignut u dovoljnoj mjeri da bi mogli ocijeniti da su organi efikasni i da predstavljaju stvarni servis građana;
- da je u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava Zaštitnik primio 151 pritužbu, ali da građani još uvijek nemaju jasnu sliku šta znači povreda ljudskih prava i sloboda, ostvarivanje određenog socijalnog prava kao takvog ili generalno ostvarivanje/utvrđivanje povrede prava;
- da je Zaštitnik imao u radu 100 pritužbi na rad sudova, pri čemu je 96 okončano, a četiri su prenesene u 2020. godinu. U ovoj oblasti najviše pritužbi je zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, uglavnom kod prvostepenih sudova, a građani su se nekoliko puta žalili na dugo trajanje postupka i nedostatak odgovarajućeg pravnog sredstva kada su u pitanju postupci pred Ustavnim sudom;
- da ohrabruje podatak da građani sve više koriste sredstva za ubrzanje sudskog postupka i za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, kao i uspjeh građana u ovim postupcima;
- da se Zaštitnik ne može miješati u meritorno odlučivaje sudskih organa, ali je ostvarena saradnja Zaštitnika i sudova u projektima Savjeta Evrope „SOCCER“ i „PREDIM“, kao i u projektima koji se tiču maloljetničkog pravosuđa i suzbijanja diskriminacije u kojima je institucija Zaštitnika naročito insistirala na saradnji svih nadležnih subjekata;
- da je u 2019. Zaštitnik imao u radu 141 predmet u vezi sa diskriminacijom, od čega je devet preneseno iz 2018;
- da oko 70% anketiranih građana smatra da je diskriminacija i dalje prisutna u Crnoj Gori, ali ove rezultate treba uzeti sa rezervom jer je od ukupnog broja anketiranih samo 11% bilo upoznato sa propisima koji regulišu oblast zaštite od diskriminacije;
- da je nastavljen trend koji je i ranije zabilježen kod pritužbi u vezi sa diskriminacijom – najviše pritužbi je iz oblasti rada i zapošljavanja – 51 predmet, zatim slijede postupci pred organima javne vlasti – 21, rodno zasnovano nasilje – 12 i socijalna zaštita – 12 predmeta;
- da još uvijek nije uspostavljena jedinstvena elektronski vođena baza podataka o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom pred sudovima, državnim tužilaštvima, organima za prekršaje, organom uprave nadležnom za policijske poslove i inspekcijским organima;
- da je u oblasti zaštite od torture formirano 115 predmeta, od čega 105 po pritužbama, a deset po sopstvenoj inicijativi;
- da je u 83 predmeta Zaštitnik uputio 215 preporuka nadležnim organima i ustanovama, od čega je u 39 predmeta (46,98%) ispunjeno 110 preporuka (51,16%), u tri predmeta (3,61%) nije istekao rok za realizaciju osam preporuka (3,72%), u sedam predmeta (8,43%) djelimično su ispunjene 22 preporuke (10,23%), u 16 predmeta 35 preporuka (16,27%) se sprovodi u kontinuitetu, dok u 18 predmeta (21,68%) nije ispunjeno 40 preporuka (18,60%), što je na nivou prethodnih godina;
- da nema drastičnog kršenja prava djeteta u Crnoj Gori, ali su značajne razlike u ostvarivanju njihovih prava na Sjeveru, u Centralnom regionu i na Jugu, kao i u seoskim sredinama i gradovima;

- da su realizovali veliki broj aktivnosti na promociji, zaštiti i unapređenju prava djeteta, među kojima je Projekat „Promocija pristupa pravdi svoj djeci Crne Gore“ u okviru kojeg su, uz podršku UNICEF-a, obišli oko 60 seoskih škola na teritoriji Crne Gore. Imajući u vidu statističke podatke o prirodnom priraštaju, zapaženo je da značajan broj sela, posebno u sjevernom regionu Crne Gore ostaje bez djece, zbog čega bi hitno trebalo donijeti strategiju demografske politike;

- da su tradicionalno obilježeni Međunarodni dan djeteta i Međunarodni dan ljudskih prava, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i NVO „Građanska alijansa“, a uz podršku Delegacije Evropske unije i Savjeta Evrope;

- da je nastavljena saradnja Zaštitnika sa Savjetom Evrope u okviru druge faze projekta *"Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku"* u cilju promocije aktivnosti antidiskriminacije i zaštite prava ranjivih društvenih grupa i da su u 2020. sprovedene značajne aktivnosti koje uključuju publikaciju novih materijala za zaštitu najugroženijih grupa i analizu djelovanja sektorskih politika u Crnoj Gori i

- da je Administrativni odbor Skupštine Crne Gore na sjednici održanoj 15. jula 2020. godine dao pozitivno mišljenje na Predlog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kojim se omogućava restrukturiranje postojeće organizacije Institucije na način što će se spojiti oblasti pravosuđa i uprave, izdvojiće se posebni sektori koji su i ranije postojali i spojiće se Sektori preventive i reaktivnog djelovanja koji se tiču torture, jer je, polazeći od veličine Crne Gore i potencijala institucije Zaštitnika, ocijenjeno da je u ovom trenutku to najbolje i najoptimalnije rješenje. Broj radnih mjesta je povećan sa 33 na 35, a dinamika angažovanja novih izvršilaca biće po dogovorenom planu. Ključne pozicije u instituciji Zaštitnika obavljace osobe sa položenim pravosudnim ispitom i iskustvom u oblasti ljudskih prava, a kompletiranje kadra je izvršeno bez značajnih povećanja finansijskih sredstava dobijenih iz budžeta. Nedavno su imenovane dvije zamjenice Zaštitnika i očekivanje je da će doći do ključnog napretka u radu Institucije.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je jednoglasno (sa šest glasova “za”) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu.
2. Skupština pohvaljuje kontinuirani visok stepen ažurnosti Zaštitnika u postupanju po pritužbama s obzirom da je postupak okončan u 94,76% predmeta, kao i veliku prisutnost institucije Zaštitnika na međunarodnoj i unutrašnjoj sceni.
Skupština konstatuje da je i u 2019. godini institucija Zaštitnika bila posvećena razvoju odnosa koji doprinose promociji jednakosti i jačanju saradnje sa organizacijama civilnog društva, regionalnim i međunarodnim tijelima koja štite, promovišu i unapređuju ljudska prava i slobode. Takođe, institucija Zaštitnika u kontinuitetu ulaže napore na jačanju vidljivosti, a njeni rezultati rada prepoznati su i u Nezvaničnom radnom dokumentu Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24 za Crnu Goru, objavljenom u junu 2020. gdje se navodi da uprkos nedostatku kadra i relativno ograničenim resursima, ova Institucija i dalje ima dobru vidljivost, domet i produktivnost.
3. Imajući u vidu da su u junu 2020. imenovane dvije zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i da je Administrativni odbor Skupštine Crne Gore dao pozitivno mišljenje na Predlog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kojim se povećava broj radnih mjesta sa 33 na 35 i definiše da će ključne pozicije u instituciji Zaštitnika obavljati osobe sa položenim pravosudnim ispitom i iskustvom u oblasti ljudskih prava, Skupština izražava očekivanje da će se izborom nedostajućeg

starješinskog kadra, restrukturiranjem i reorganizovanjem Institucije u skladu sa obimom mandata, preporukama nadzornih tijela i novim aktom o sistematizaciji i jačanjem postojećeg kadra doprinijeti daljem unapređenju kvaliteta rada i rezultata Institucije, a time i ukupnom unapređenju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

4. Iako postoje pojedinačni slučajevi kršenja ljudskih prava i sloboda, Skupština zaključuje da je društveni, pravni i politički ambijent u Crnoj Gori generalno naklonjen poštovanju ljudskih prava i sloboda i da je u ostvarivanju ovih prava postignut napredak, što je ocjena institucije Zaštitnika, ali i relevantnih međunarodnih organizacija.
5. Skupština smatra važnim što nadležni organi prepoznaju značaj ljudskih prava i svoju obavezu i interes da sarađuju sa Zaštitnikom, o čemu svjedoči podatak da je od 218 slučajeva u kojima je utvrđena povreda prava u 135 predmeta povreda prava otklonjena u toku ispitnog postupka. Takođe, Skupština izražava očekivanje da će subjekti kojima je Zaštitnik tokom 2019. godine uputio 215 preporuka odgovorno pristupiti njihovoj realizaciji, kao i da će nerealizovane preporuke Zaštitnika iz prethodnih izvještaja biti ispunjene što bi doprinijelo daljem unapređenju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori, ali i jačanju povjerenja u rad institucije Zaštitnika.
6. Skupština pozdravlja unapređenje saradnje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, o čemu svjedoči učešće institucije Zaštitnika u izradi sedam ključnih predloga zakona iz oblasti ljudskih prava, čija priprema je u nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava i iskazana spremnost Institucije da i ubuduće pruža doprinos u pripremi svih zakonodavnih i strateških akata koji se odnose na ljudska prava i slobode.
Skupština pozdravlja zaključak Zaštitnika da su instituciji Zaštitnika ključni partneri i prirodni saveznici Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao i civilni sektor kojem pripada značajan dio zasluga za uspjeh institucije Zaštitnika, jer od njih saznaju za mnoge povrede ljudskih prava.
Skupština je saglasna sa konstatacijom da je dobijanje povjerenja građana lakše u odnosu na dobijanje povjerenja civilnog sektora, za šta je Zaštitniku bilo potrebno šest godina.
7. Skupština ocjenjuje da su ostvareni pozitivni pomaci u efikasnosti i kvalitetu rada organa javne uprave značajni za ostvarivanje prava i pravnih interesa građana, ali zbog prisutnih slabosti koje nepovoljno utiču na ostvarivanje prava građana, na princip pravne sigurnosti i jednakost građana pred zakonom, još uvijek nije u dovoljnoj mjeri ostvarena suštinska promjena načina rada javne uprave i njenog odnosa prema građanima.
Stoga je neophodno raditi na povećanju transparentnosti sistema javne uprave i njegove pristupačnosti građanima, jer javna uprava mora biti dobro organizovana i pripremljena za poštovanje ljudskih prava i sloboda i stvaranje mogućnosti za ostvarivanje ovih prava. Takođe, neophodno je nastaviti i ubrzati aktivnosti na daljoj profesionalizaciji, depolitizaciji javne uprave i doslednom sprovođenju Strategije reforme javne uprave, kako bi se obezbijedilo da javna uprava postane stvarni servis građana.
8. Skupština pozdravlja informaciju da su sudovi u 2019. godini ostvarili ažurnost i efikasnost u rješavanju predmeta i riješili više predmeta od godišnjeg priliva.
Ohrabruje porast broja korišćenja pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, kao i uspjeh građana u postupcima po kontrolnom zahtjevu i tužbi za pravično zadovoljenje. Imajući u vidu da sudovi prepoznaju djelotvornost ovih pravnih sredstava, važno je nastaviti sa kontinuiranom primjenom i unapređenjem sistema zaštite prava na suđenje u razumnom roku i prava na djelotvoran pristup pravdi, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

9. Iako se Zaštitnik ne može miješati u meritorno odlučivanje sudskih organa, Skupština pozdravlja unapređenje saradnje institucije Zaštitnika i sudova, ostvarene kroz projekte Savjeta Evrope "SOCCER" i "PREDIM", kao i putem projekata koji se tiču maloljetničkog pravosuđa i suzbijanja diskriminacije u kojima je institucija Zaštitnika naročito insistirala na saradnji svih nadležnih subjekata.
10. Iako u Crnoj Gori nema većih kršenja prava djeteta, i dalje postoje razlike i nesklad u ostvarivanju njihovih prava. Naročito se zapaža nejednakost u ostvarivanju prava djece iz sjevernog regiona u odnosu na djecu iz centralnog i primorskog regiona, kao i razlike u ostvarivanju prava djece iz seoskih područja u odnosu na djecu iz gradova. Stoga, Skupština ocjenjuje da je u cilju poboljšanja i unapređenja prava djece i njihovog položaja neophodno unaprijediti međusektorsku saradnju između svih organa, ustanova i službi koje rade sa djecom i za djecu. Imajući u vidu značajne izazove u ostvarivanju prava na obrazovanje u seoskim područjima, što utiče i na ostvarivanje drugih prava djece, kao i zvanične podatke o osnovnim demografskim pokazateljima, Skupština smatra da je neophodno preduzeti aktivnosti na pripremi strateškog dokumenta kojim će se definisati demografsko-populaciona politika.
11. Skupština izražava zabrinutost zbog nejednakog ostvarivanja prava i moguće diskriminacije djece u seoskim područjima u vezi sa potencijalnim uvođenjem, od jeseni 2020. godine, onlajn nastave usled pandemije izazvane virusom COVID-19, a što će biti problematično na Sjeveru Crne Gore zbog elektronske nepismenosti roditelja i nedostupnosti informaciono-komunikacionih tehnologija i pratećih uređaja u seoskim područjima.
12. Skupština izražava zabrinutost zbog neispunjavanja Zaključaka Skupštine Crne Gore donesenih povodom Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014, 2015, 2016, 2017. i 2018. godinu, objavljenih u „Službenom listu CG“, br. 3/16, 2/17, 30/17, 47/18 i 47/19, brojnih sugestija Odbora za ljudska prava i slobode i konstatacija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, jer još uvijek ne funkcioniše posebna evidencija o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom, u nadležnosti sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, organa uprave nadležnog za policijske poslove i inspeksijskih organa, propisana članom 33 Zakona o zabrani diskriminacije, usvojenim 2010. godine. Ovo je izuzetno važno jer se politike zaštite od diskriminacije ne mogu sprovoditi dosledno i u potpunosti sve dok organi vlasti ne uspostave praksu ujednačenog, detaljnog i sveobuhvatnog vođenja statistike o slučajevima diskriminacije, jer jedinstvena, elektronski vođena baza podataka o slučajevima diskriminacije predstavlja prerogativ uspješne borbe protiv ove pojave, što se posebno odnosi na identifikovanje oblasti u kojima je diskriminacija najizraženija, prevalencu pojedinih osnova diskriminacije i praćenje postupanja organa u slučajevima prijavljene diskriminacije.
13. S obzirom da je i dalje prisutno nedovoljno prepoznavanje i procesuiranje slučajeva diskriminacije, neophodno je da Zaštitnik, u saradnji sa nadležnim subjektima, prvenstveno Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, uloži dodatne napore na promociji zakonodavnog okvira kojim je regulisana oblast antidiskriminacije i na podizanju svijesti opšte i stručne javnosti o fenomenu diskriminacije, njenim pojavnim oblicima, elementima koji je konstituišu i mehanizmima pravne zaštite. U ujednačenom i istrajnom pristupu u sprovođenju programa obuka ne smije biti izostavljena ni jedna od tri grane vlasti, a posebnu pažnju treba posvetiti medijima, organizacijama civilnog društva, akademskoj zajednici, studentima, učenicima i sveopštoj javnosti.
14. Raduje Zaključak institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, ali i svih relevantnih međunarodnih institucija da je sistem ostvarivanja i poštovanja ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori u 2019. godini generalno napredovao, posebno u određenim oblastima, jer da nije bilo

napretka u ostvarivanju ljudskih prava i sloboda, Crna Gora ne bi napredovala u evropskim integracijama.

15. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.
16. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Ministarstvu pravde, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Žana Filipović, članica Odbora.

DRUGA TAČKA- INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDsjedNICE ODBORA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST NADE DROBNJAK I POSLANIKA MOMČILA MARTINOVIĆA NA ČETVRTOM SASTANKU UPRAVLJAČKOG ODBORA MREŽE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I RODNU RAVNOPRAVNOST ZAPADNOG BALKANA (HUGEN), održanom 26. juna 2020. godine

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova „za“) usvojio Informaciju o učešću predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Nade Drobnjak i poslanika Momčila Martinovića na Četvrtom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 26. juna 2020. godine.

Odlučeno je da Informacija, u skladu sa praksom u radu Odbora, bude sastavni dio Zapisnika sa 62. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

Predsjednik Odbora dr Halil Duković upoznao je članove Odbora sa Izvještajem Stejt Dipartmenta o trgovini ljudima, objavljenom 25. juna 2020. godine i dijelu Izvještaja koji se odnosi na Crnu Goru, koji je Odboru dostavljen od strane v.d. generalnog direktora Generalnog direktorata za multilateralne poslove u Ministarstvu vanjskih poslova ambasadora Veljka Milonjića.

U Izvještaju je konstatovano da je Crna Gora napredovala u ovoj oblasti zbog čega joj je dodijeljen drugi nivo. Međutim, ocijenjeno je da Crna Gora još uvijek ne zadovoljava minimalne standarde u borbi protiv trgovine ljudima, ali ulaže značajne napore da iste ispuni.

Sjednica je završena u 15 sati i 35 minuta.

**SASTAVNI DIO ZAPISNIKA JE:
INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDsjedNICE ODBORA ZA RODNU
RAVNOPRAVNOST NADE DROBNJAK I POSLANIKA MOMČILA MARTINOVIĆA
NA ČETVRTOM SASTANKU UPRAVLJAČKOG ODBORA MREŽE ODBORA ZA
LJUDSKA PRAVA I RODNU RAVNOPRAVNOST ZAPADNOG BALKANA (HUGEN),
održanom 26. juna 2020. godine**

**INFORMACIJA
O UČEŠĆU PREDsjedNICE ODBORA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST NADE
DROBNJAK I POSLANIKA MOMČILA MARTINOVIĆA NA ČETVRTOM SASTANKU
UPRAVLJAČKOG ODBORA MREŽE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I RODNU
RAVNOPRAVNOST ZAPADNOG BALKANA (HUGEN),
održanom 26. juna 2020. godine**

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak i poslanik Momčilo Martinović učestvovali su na Četvrtom (onlajn) sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 26. juna 2020.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković, iako najavljen, zbog neodložnih službenih obaveza, nije bio u mogućnosti da učestvuje na ovom događaju.

Na Sastanku su učestvovali predstavnici odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Republike Kosovo i Republike Sjeverne Makedonije, dok predstavnici nadležnih odbora iz Republike Srbije i Republike Srpske, koji učestvuju u projektu Vestminsterske fondacije za demokratiju „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu“ nijesu prisustvovali Sastanku.

Sastanku je predsjedavala poslanica Nada Drobnjak, neformalna predsjednica Upravnog odbora HUGEN Mreže, koja je svim učesnicima i njihovim porodicama poželjela dobro zdravlje s obzirom da se svi suočavaju sa pandemijom prouzrokovanom virusom COVID-19.

Učesnike je pozdravio i Emil Atanasovski, direktor Vestminsterske fondacije za demokratiju na Zapadnom Balkanu. Izrazio je uvjerenje da će Vestminsterska fondacija za demokratiju, uprkos globalnoj pandemiji, uspjeti da dovrši aktivnosti planirane u ovoj godini. Saopštio je da je održan sastanak sa predstavnicima Ministarstva spoljnih poslova Norveške, glavnim donatorom ovog projekta, koji su izrazili zadovoljstvo aktivnostima realizovanim u proteklom periodu. Ocijenio je da je pandemija prouzrokovana virusom COVID-19 imala uticaj na ljudska prava i da se u ovom periodu moglo vidjeti koliko je važan parlamentarni nadzor nad izvršnom vlašću.

Nakon usvajanja Zapisnika sa Trećeg sastanka Upravljačkog odbora HUGEN Mreže, održanog 4. februara 2020. u Tirani, učesnici su razgovarali o tekućem pilot procesu post-zakonodavnog nadzora u parlamentima koji učestvuju u HUGEN Mreži, uticajima pandemije COVID-19 na ovaj proces, statusu svakog od izvještaja i mogućnosti njihovog promovisanja na sjednicama nadležnih odbora. Podsjećanja radi, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sprovodi se post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, dok se na predlog Odbora za rodnu ravnopravnost sprovodi post-zakonodavni nadzor za Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

Ivan Radojević, projekt menadžer Vestminsterske fondacije za demokratiju je informisao da je urađen Nacrt izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru za Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, dok se ostali nacrti izvještaja očekuju do 10. jula, nakon čega će nadležni odbori moći da dostave svoje komentare i sugestije kako bi svi izvještaji o post-zakonodavnom nadzoru sačinjeni u okviru pilot-projekta bili završeni do 31. jula 2020. U septembru 2020. planirano je objavljivanje i distribuiranje izvještaja nakon čega se, do kraja godine, planira organizacija javnih/kontrolnih saslušanja o izvještajima i preporukama iz izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru. S obzirom da su se Parlamentarna skupština Federacije Bosne i Hercegovine i Skupština Republike Kosovo nedavno priključili ovom procesu, Vestminsterska fondacija za demokratiju će pružiti podršku da se i kod njih realizuju pilot projekti post-zakonodavnog nadzora.

Radojević je informisao da u januaru 2021. godine planiraju da izvrše evaluaciju cjelokupnog procesa post-zakonodavnog nadzora na Zapadnom Balkanu kako bi se razmijenila iskustva u ovoj oblasti i razgovaralo o ključnim izazovima. Takođe, postoji mogućnost da se organizuje i dodatna obuka sa profesorima sa Instituta za napredne pravne studije koji su vodili Kurs o post-zakonodavnom nadzoru, održan u Beogradu u novembru 2019.

Poslanica Miomirka Melank, članica Odbora za rodnu ravnopravnost Parlamentarne skupštine Federacije Bosne i Hercegovine je informisala da zbog epidemije COVID-19, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine ima poteškoća u održavanju sjednica i da nijesu održavane sjednice Odbora za ravnopravnost polova Predstavničkog doma. Saopštila je da će pokušati da nađe najbolji način da Parlamentu predstavi rad HUGEN mreže.

Poslanica Duda Balje, predsjednica Odbora za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije Skupštine Republike Kosovo je informisala da su njihova Skupština i Odbor kojim predsjedava imali sjednice uprkos pandemiji. Ocijenila je da su u ovom periodu posebno bila ugrožena prava djece, kao i da je bilo izraženo nasilje u porodici.

Poslanica Nada Dronjak, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore je informisala o situaciji u Crnoj Gori, mjerama koje su preduzete, njihovom uticaju na svakodnevni život i ekonomiju. Naglasila je da sada, više nego ikad ranije, ljudska prava moraju biti u fokusu parlamenata. Saopštila je da je Odbor za rodnu ravnopravnost organizovao konsultativno saslušanje resornih ministara na kojem je analiziran rodni aspekt mjera uvedenih zbog pandemije prouzrokovane virusom COVID-19.

Poslanica Vasilika Hysi, predsjednica Pododbora za ljudska prava Parlamenta Albanije je saopštila da su se plenarne sjednice Parlamenta Albanije održavale onlajn, a takođe su organizovali i određena saslušanja na sjednicama odbora kako bi pratili stanje u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Pododbor za rodnu ravnopravnost i sprečavanje nasilja nad ženama održao je sjednice na kojima se razgovaralo o rodnom aspektu krize COVID-19 i njenom uticaju na porast broja slučajeva nasilja u porodici.

Poslanik Lazar Prodanović, predsjednik Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine smatra da je period pandemije pokazao da su prava osjetljivih društvenih grupa posebno ugrožena.

Poslanik Momčilo Martinović je informisao da je Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u februaru 2020. godine organizovao Konsultativno saslušanje na temu „Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („ Službeni list CG“, broj 35/15), sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja“ kojim je doprinio prikupljanju informacija potrebnih za sprovođenje pilot-projekta. Takođe, informisao je o iskustvima Crne Gore tokom pandemije.

Predstavljajući preostale aktivnosti iz Plana za ovu godinu, Ivan Radojević, projekt menadžer Vestminsterske fondacije za demokratiju je saopštio da se nada da će obuku za odbore za rodnu ravnopravnost moći organizovati nakon multilateralnog događaja za predstavljanje izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru, planiranog u oktobru 2020. Nakon završetka te obuke, parlamenti će moći da izaberu određeni zakon za koji bi se mogla raditi analiza sa rodno aspekta, s tim što će se raditi pilot-analize za dva do tri zakona ukupno.

Takođe, informisao je da je Vestminsterska fondacija za demokratiju spremna da odborima koji učestvuju u ovom Projektu pruži podršku u organizovanju javnih/kontrolnih saslušanja, kao i u organizaciji posjeta određenim institucijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i održavanju sjednica odbora van sjedišta parlamenta. Saopštio je da razmatraju i povezivanje sa nekim drugim inicijativama i organizacijama, poput Partnerstva za otvorenu upravu.

Projekt menadžer Vestminsterske fondacije za demokratiju je predstavio planirane aktivnosti HUGEN Mreže u periodu od septembra 2020. do novembra 2021. Planirano je održavanje kvartalnih sastanaka Upravljačkog odbora Mreže, sprovođenje pilot projekata post-zakonodavnog nadzora za odabrane zakone u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Republike Kosovo. Takođe, najavio je spremnost Vestminsterske fondacije za demokratiju da podrži održavanje multilateralnih i bilateralnih sastanaka na teme koje predlože predstavnici odbora, kao i u organizaciji kontrolnih/javnih saslušanja. U okviru planiranih aktivnosti su i radionica/trening za poslanike i skupštinsku službu o nadzoru akata sa rodno aspekta, a nakon toga i pilot projekti za dva

do tri zakona za koje će se vršiti ovaj nadzor. Obavijestio je da je planirana Studijska posjeta Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske odložena za period od marta do juna 2021.

Poslanica Duda Balje, predsjednica Odbora za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije Skupštine Republike Kosovo je informisala da im predstoji usvajanje zakona kojim će se regulisati sloboda vjeroispovijesti i značajna bi im bila organizacija sastanka sa poslanicima Skupštine Crne Gore kako bi razgovarali o crnogorskim iskustvima u ovoj oblasti s obzirom da je nedavno usvojen Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica.

Poslanica Miomirka Melank, članica Odbora za rodnu ravnopravnost Parlamentarne skupštine Federacije Bosne i Hercegovine je predložila da se na nekom od multilateralnih sastanaka razgovara o zaštiti zviždača.

Predstavnik Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivan Radojević je informisao učesnike o statusu trenutnih proizvoda koje razvijaju, među kojima su onlajn alat za praćenje sprovođenja preporuka nacionalnih institucija za ljudska prava i istraživački rad o parlamentarnom odgovoru na COVID-19 u regionu Zapadnog Balkana.

Onlajn alat za praćenje sprovođenja preporuka nacionalnih institucija za ljudska prava na jednom mjestu prikazuje oko 503 preporuke 14 institucija nadležnih za sprečavanje diskriminacije, slobodu informisanja, zaštitu podataka i ljudska prava. Ovaj alat bi se mogao i nadograđivati time što bi se dodalo i praćenje presuda Evropskog suda za ljudska prava ili preporuka iz Univerzalnog periodičnog pregleda. Istakao je da bi Vestminsterska fondacija za demokratiju mogla da pruži podršku u organizovanju saslušanja o efektima i rezultatima preporuka nacionalnih institucija za ljudska prava, kao i u razvijanju relevantnih istraživačkih materijala. Takođe, Vestminsterska fondacija za demokratiju planira da uspostavi i neki od bržih načina komunikacije između učesnika ovog Projekta.

Poslanica Nada Drobnjak je predložila da se sledeći sastanak održi sredinom oktobra 2020. navodeći da u pojedinim državama slijede izbori, dok je Ivan Radojević istakao da se zbog globalne pandemije ne može utvrditi precizan datum sastanka koji će biti održan uživo. Na samom kraju, predložio je da se sledeći onlajn sastanak organizuje sredinom septembra povodom obilježavanja Međunarodnog dana demokratije - 15. septembra.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković